Amcan Llesiant 1
Cynyddu dysgu a sgiliau i bawb er mwyn creu Blaenau Gwent lewyrchus, ffyniannus a chadarn

Pa mor dda ydyn ni'n gwneud?

Fe wnaed cynnydd da yn erbyn Amcan Llesiant 1, yn enwedig o ran deilliannau addysg, llai o waharddiadau, ymgysylltu â phobl ifanc, datblygu STEM a chyfleoedd prentisiaeth lleol trwy Anelu'n Uchel. Fodd bynnag, mae heriau'n dal i fodoli o ran presenoldeb, darpariaeth arbenigol, cymorth i blant sy'n derbyn gofal, cyllid ysgolion a dyfodol cyllid cyflogadwyedd. Bydd angen ffocws parhaus ar ddysgwyr agored i niwed, cynaliadwyedd ariannol a llwybrau clir at sgiliau, hyfforddiant a chyflogaeth.

Yr hyn y dwedom ni y byddem yn ei wneud yn ein Hunanasesiad 2024/25	Yr hyn a gyflawnwyd gennym
Ysgolion i gynhyrchu cynlluniau lleihau diffyg sy'n adnabod effeithlonrwydd ariannol a'u heffaith	Mae'r Awdurdod Lleol wedi gweithio'n agos gydag ysgolion i ddatblygu cynlluniau adfer cadarn mewn ymateb i ddiffyg. Er bod cyllid ysgolion yn dal i fod yn gryn her, gyda'r balansau'n dirywio o ddiffyg o £1.279 miliwn yn 2024/25 i ddiffyg o £2.965 miliwn yn 2025/26 ar draws 15 ysgol, mae hyn yn dal i fod yn sylweddol well na'r diffyg o £4M a ragwelwyd erbyn diwedd mis Mawrth 2026.
Cryfhau cymorth i deuluoedd sy'n ystyried neu'n dewis Addysg Ddewisol yn y cartref trwy roi cyngor ac arweiniad amserol, ac opsiynau mewn ysgolion i'w helpu i wneud penderfyniadau gwybodus a chadw plant mewn lleoliadau addysg lle y bo'n briodol.	Mae nifer y disgyblion sy'n cael Addysg Ddewisol yn y Cartref (EHE) wedi cynyddu o 229 i 286. Mae cefnogi teuluoedd yn dal i fod yn flaenoriaeth allweddol, gyda phwyslais o'r newydd ar ymyrryd yn gynnar a rhoi cymorth amserol i helpu teuluoedd i wneud penderfyniadau gwybodus a chael mynediad at gyfleoedd addysgol priodol.
Parhau i gefnogi'r 2 ysgol mewn categori Estyn, Canolfan yr Afon a Chymuned Ddysgu Abertyleri	Mae Canolfan yr Afon wedi cael ei thynnu o gategori Estyn, ac mae Cymuned Ddysgu Abertyleri wedi gwneud cynnydd sylweddol yn erbyn ei hargymhellion gan Estyn.
Blaenoriaethu perfformiad yng Nghyfnod Allweddol 4 lle adnabuwyd dirywiadau	• Roedd perfformiad Cyfnod Allweddol 4 yn gymysg ar draws y mesurau a adroddwyd. • Cynyddodd perfformiad A–A* mewn 3 o'r 4 ysgol brif ffrwd. Cynyddodd cyfartaledd 5A*–A Blaenau Gwent 2.1 pwynt canran i 11.5%, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 18.1%. • Sgôr 9 pwynt wedi'i gapio: cynyddodd perfformiad mewn 3 o'r 4 ysgol brif ffrwd. Cynyddodd cyfartaledd Blaenau Gwent 8.6 pwynt i 342.9, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 354.3. • Mesur Llythrennedd: cynyddodd perfformiad mewn 3 o'r 4 ysgol brif ffrwd ond gostyngodd mewn 1 ysgol. Yn gyffredinol, gostyngodd y cyfartaledd 0.6 pwynt i 35.7, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 38.6. • Mesur Rhifedd: cynyddodd perfformiad mewn 2 o'r 4 ysgol brif ffrwd. Cynyddodd y cyfartaledd 0.2 pwynt i 33.6, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 36.0. • Mesur Gwyddoniaeth: cynyddodd perfformiad mewn 3 o'r 4 ysgol brif ffrwd. Cynyddodd cyfartaledd Blaenau

	Gwent 0.5 pwynt i 33.7, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 35.8.
Datblygu Strategaeth Eiddo ar gyfer y Cyngor a phennu targedau perfformiad trwy'r Cynllun Rheoli Asedau.	Mae Strategaeth Eiddo a Chynllun Rheoli Asedau Strategol yn cael eu datblygu, gyda chymorth grŵp asedau corfforaethol newydd.

Sut ydyn ni'n gwybod?

Codi cyrhaeddiad yn ein hysgolion

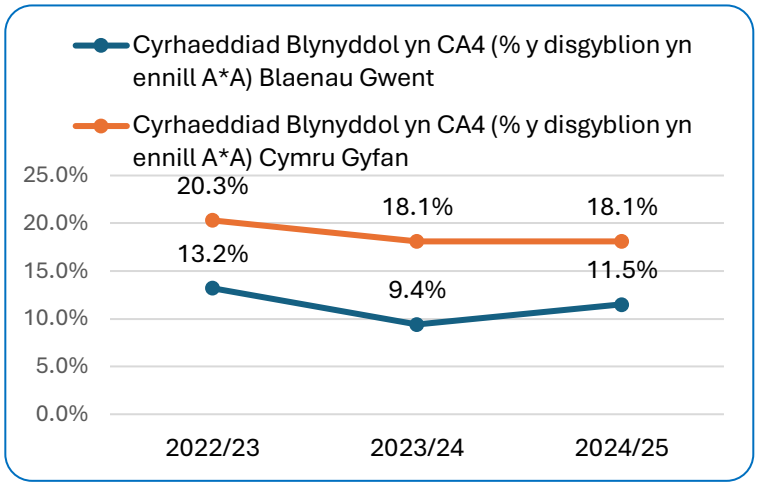

Fe wnaeth canran y disgyblion a enillodd raddau A* i A wella 2.1 pwynt canran rhwng 2023/24 a 2024/25. Roedd y gwelliant hwn yn bennaf oherwydd bod un ysgol wedi perfformio'n well o lawer, gan fynd y tu hwnt i'r cyfartaledd ar gyfer ysgolion tebyg o 6.6 pwynt canran. Gwellodd canlyniadau merched hefyd; fodd bynnag, fe arweiniodd hyn at gynnydd pellach yn y bwlch a oedd eisoes yn bodoli rhwng perfformiad merched a bechgyn ym Mlaenau Gwent.

Cynyddu Presenoldeb Disgyblion

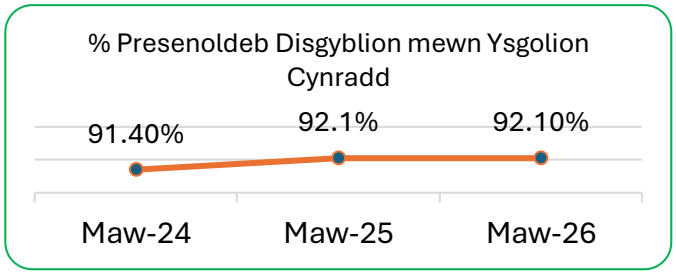

Mae presenoldeb mewn ysgolion wedi gwella mewn ysgolion cynradd ac uwchradd, gan adlewyrchu tueddiadau cenedlaethol yn fras.

Cynyddodd presenoldeb cynradd o 91.4% ym mis Mawrth 2024 i 92.1% ym mis Mawrth 2025 ac fe arhosodd ar y lefel hon ym mis Mawrth 2026. Er bod perfformiad wedi'i gynnal, mae presenoldeb yn parhau i fod yn is na lefel 2024, ond gostyngodd 0.6 pwynt canran yn y flwyddyn ddiweddaraf ac mae'n parhau i fod dau bwynt canran yn is na'r targed, gan ofyn am ganolbwyntio parhaus ar ymarfer presenoldeb, ymyrraeth gynnar a chefnogaeth i ysgolion, dysgwyr a theuluoedd.

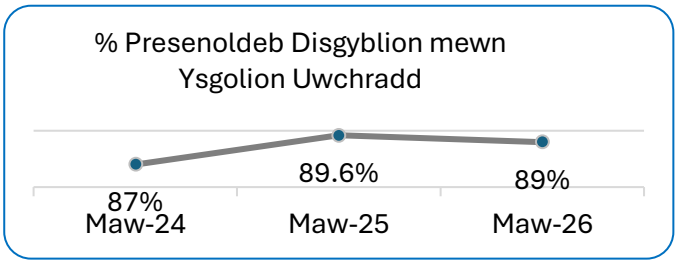

Gwellodd presenoldeb uwchradd o 87% ym mis Mawrth 2024 i 89.6% ym mis Mawrth 2025, cyn gostwng ychydig i 89% ym mis Mawrth 2026. Dyma'r gwelliant uchaf mewn cyfraddau presenoldeb uwchradd yng Nghymru ar yr adeg hon. Fodd bynnag, mae perfformiad yn dal i fod yn is na'n targed uchelgeisiol o 91%, felly mae angen cymorth parhaus i ymdrin â rhwystrau i bresenoldeb a chynnal gwelliant.

Mae gwaharddiadau am gyfnod penodol a'r diwrnodau o waharddiadau wedi gostwng ar y cyfan, gan gynnwys mewn ysgolion uwchradd, cynradd ac arbennig. Mae gwaharddiadau mewn ysgolion arbennig yn ymwneud ag un ysgol yn unig. Tarfu'n barhaus yw'r rheswm mwyaf cyffredin o hyd dros wahardd, tra bod cam-drin geiriol neu ymddygiad bygythiol tuag at oedolion yn cyfrif am y golled fwyaf o amser dysgu. Mae'r Gwasanaeth Lles Addysg yn parhau i weithio gydag ysgolion i gryfhau gweithgarwch ymyrryd yn gynnar a chymorth wedi'i dargedu.

Dadansoddi data	Nifer y Gwaharddiadau	Diwrnodau o Waharddiadau	Gwaharddiadau Parhaol
Uwchradd	58	77	1
Cynradd	-89	-77.5	0
Ysgolion Arbennig	-34	-8.5	0

Cynnydd/Gostyngiad (-)	**-65**	**-9**	**1**

Nodyn – Gall Data Gwaharddiadau gynnwys dysgwyr a waharddwyd fwy nag unwaith

Mae gwella presenoldeb yn dal i fod yn flaenoriaeth graidd i'r Gyfarwyddiaeth Addysg. Mae ymgyrch #DdimYnoColliAllan y Cyngor yn hyrwyddo pwysigrwydd presenoldeb da ac yn cyfeirio teuluoedd at gymorth.

Mae'r llwybr presenoldeb, a gyflwynwyd ym mis Medi 2023, wedi gwella presenoldeb mewn llawer o ysgolion lle caiff ei weithredu'n llawn. Bydd y Tîm Lles Addysg yn parhau i weithio gydag ysgolion a theuluoedd trwy'r llwybr a'r gweithgarwch cymorth wedi'i gynllunio lle adnabyddir pryderon ynghylch presenoldeb.

Ysgolion sy'n peri pryder

Yn ystod 2025/26, fe barhaodd y Cyngor i fod â goruchwyliaeth ar berfformiad ysgolion trwy dystiolaeth, trafodaeth broffesiynol a chymorth wedi'i dargedu, gan gynnwys dull Gwasanaeth Gwella Ysgolion yr Awdurdod Lleol a'r dull Tîm o Amgylch yr Ysgol. Fe wnaeth trefniadau cryfach wella monitro a gweithgarwch dilynol, gyda mwy o gymorth i ysgolion yng nghategorïau Estyn, gan gynnwys Bwrdd Gwella Carlam yng Nghymuned Ddysgu Abertyleri. Roedd y cynnydd yn amlwg, gydag Ysgol Gynradd yr Holl Saint ac Ysgol Gynradd Bryn Bach yn cael eu tynnu o restr yr ysgolion y mae angen iddynt gael eu hadolygu gan Estyn a Chanolfan yr Afon yn cael ei thynnu allan o'r categori mesurau arbennig. Nid oes unrhyw ysgolion yn dal i gael eu hadolygu gan Estyn mwyach, er bod angen gwelliant sylweddol ar un ysgol, sy'n amlygu'r angen i barhau i roi cymorth wedi'i dargedu er mwyn cynnal cynnydd.

Hawl i Brydau Ysgol Am Ddim (cPYADd)

Mae Blaenau Gwent yn gyson wedi bod â chyfrannau sydd ymhlith yr uchaf o ran disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim o'i gymharu ag awdurdodau lleol eraill yng Nghymru. Roedd anghysondeb yn y broses yn golygu bod statws yn cael ei gofnodi mewn ffordd a chwyddodd y niferoedd yn artiffisial yn 2020/21 a 2021/22, gyda'r niferoedd bellach yn dychwelyd i lefelau cyn Covid.

Dangosydd	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Hawl i gael prydau ysgol am ddim (disgyblion 5 – 15 oed)	25.5%	31.4%	33.3%	24.6%	24.1%	25.3%	26.2%
Hawl i gael prydau ysgol am ddim (pob disgybl)	23.7%	28.4%	30.3%	22.3%	21.9%	23.2%	23.2%

Nodyn – nid oedd ffigyrau 2025/26 wedi'u gwirio ar adeg llunio'r adroddiad.

Mae lefelau presennol y disgyblion sydd â hawl i PYADd yn golygu mai Blaenau Gwent yw'r chweched awdurdod lleol uchaf yng Nghymru. Ymddengys fod hyn yn groes i fesurau eraill o amddifadedd ledled Blaenau Gwent, o'i gymharu ag awdurdodau lleol eraill, lle mae lefelau amddifadedd yn uwch.

Rhannu gwisg ysgol am ddim a hanfodion ysgol mewn cymunedau lleol

Trwy weithgarwch y Fargen and Chenhadaeth 2, gall teuluoedd roi a chael mynediad at wisg ysgol ac eitemau hanfodol ar gyfer yr ysgol trwy un platfform lleol. Mae hyn yn helpu i leihau costau, yn cadw eitemau defnyddiol mewn cylchrediad, ac yn cynorthwyo plant i gyrraedd yr ysgol wedi'u cyfarparu ac yn barod i ddysgu. Mae rhannu ac ailddefnyddio eitemau yn lleol hefyd yn helpu i leihau gwastraff, mynd i'r afael ag anghydraddoldeb a chryfhau cysylltiadau cymunedol.

Disgyblion sy'n Cael Addysg Ddewisol yn y Cartref

Mae nifer y plant sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref ym Mlaenau Gwent wedi parhau i gynyddu yn ystod 2025/26. Ar hyn o bryd mae 286 o ddisgyblion wedi'u cofnodi ar y gronfa ddata Addysg Ddewisol yn y Cartref, o'i gymharu â 229 ar yr un adeg y llynedd, sy'n dangos cynnydd o 24.9%. Mae hyn yn cynnwys 33 o ddisgyblion o'r gymuned Sipsiwn, Roma a Theithwyr. Mae'r Gwasanaeth Lles Addysg yn parhau i gefnogi teuluoedd a monitro trefniadau, gan ganolbwyntio ar gynnal cyswllt priodol a sicrhau bod ymweliadau'n cynyddu yn unol â'r nifer cynyddol o ddisgyblion. Mae hwn yn parhau i fod yn faes y mae gofyn ei oruchwylio'n barhaus i sicrhau bod plant a theuluoedd yn cael y cymorth cywir a bod y Cyngor yn dal i fod â dealltwriaeth glir am y patrwm addysg newidiol hwn.

Addysg a Phlant sy'n Derbyn Gofal

Ar ddiwedd mis Mawrth 2026, roedd 202 o blant yn derbyn gofal gan yr Awdurdod Lleol, gan gynnwys 151 o oedran ysgol statudol ar ddiwedd blwyddyn academaidd 2024/25, a oedd yn gynnydd o 141 ers y flwyddyn flaenorol. Mae'r rhan fwyaf o blant sy'n derbyn gofal yn parhau i gael eu haddysgu yn ysgolion prif ffrwd Blaenau Gwent, er bod y nifer sy'n cael mynediad at leoliadau ysgol arbennig a gynhelir gan yr Awdurdod Lleol wedi parhau i gynyddu, o 14 yn 2023/24 i 24 yn 2024/25. Mae nifer fach yn mynychu lleoliadau annibynnol y tu allan i Flaenau Gwent.

Mae sefydlogrwydd yn yr ysgol yn parhau i fod yn ystyriaeth allweddol wrth baru plant â lleoliadau, gyda chludiant yn cael ei ddarparu lle y bo angen a phrosesau ar waith i leihau oedi i'r eithaf lle mae symudiadau rhwng ysgolion yn anochel. Fodd bynnag, profodd 22 o blant sy'n derbyn gofal o leiaf un symudiad ysgol nad oedd yn rhan o drefniadau pontio arferol yn ystod 2024/25, o'i gymharu â 10 yn y flwyddyn flaenorol.

Enillodd bron pob dysgwr gymwysterau cydnabyddedig ar ddiwedd addysg statudol, gyda'r mwyafrif yn symud ymlaen i addysg a/neu hyfforddiant ôl-16. Fe wnaeth llinellau amser Cynlluniau Addysg Personol wella'n sylweddol hefyd, gyda 97% wedi'u cychwyn o fewn graddfeydd amser statudol, o'i gymharu â 67% yn y flwyddyn flaenorol; dim ond un cynllun gafodd ei ohirio oherwydd cymhlethdod ac amseriad Plentyn Digwmni yn Ceisio Lloches yn mynd i mewn i leoliad gofal yn hwyr yn y flwyddyn academaidd.

Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) 0-25

Yn ystod 2025/26, fe wnaed cynnydd da o ran rhoi camau ar waith mewn ymateb i ddiwygio ADY. Mae'r holl ddatganiadau blaenorol o Anghenion Addysgol Arbennig wedi'u trosglwyddo i Gynlluniau Datblygu Unigol, cwblhawyd adolygiadau statudol ar amser, a rhoddwyd darpariaeth gytunedig ar waith gan ysgolion. Mae ysgolion yn dilyn prosesau statudol, mae ymholiadau wedi cael eu rheoli'n effeithiol, ac nid oedd unrhyw achosion tribiwnlys yn yr arfaeth ar adeg llunio'r adroddiad, er bod rhai peth oedi'n dal i fod oherwydd absenoldeb staff a phwysau capasiti.

Mae canllawiau, hyfforddiant a phrosesau wedi'u diweddaru wedi cryfhau'r cymorth ar draws ysgolion, y blynyddoedd cynnar, addysg ôl-16, plant sy'n derbyn gofal, dysgwyr sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref a'r rhai sy'n cael eu haddysgu y tu allan i'r ysgol. Mae cynllunio ar gyfer pontio, cynhwysiant ac ailintegreiddio wedi gwella hefyd, gyda hynny'n cael ei ategu gan adolygiadau o ddarpariaeth arbenigol, gweithgarwch paneli statudol a'r ddarpariaeth ôl-16 newydd yn Vision House, Ysgol Pen-y-Cwm. Bydd gwaith pellach yn canolbwyntio ar gynnal canllawiau a darpariaeth sefydlu ADY, cryfhau cydweithio rhwng gwasanaethau iechyd a'r blynyddoedd cynnar, a gwella prydlondeb cynllunio ar gyfer pontio ôl-16 a throsglwyddo cofnodion.

Cyllid Addysg

Dyrannodd y Cyngor £60.979 miliwn drwy'r Gyllideb Ysgolion Unigol yn 2025/26, gyda £283,537 arall yn cefnogi trefniadau gwella ysgolion rhanbarthol.

Mae cyllid ysgolion yn parhau i fod dan bwysau sylweddol. Dirywiodd balansau cyffredinol o ddiffyg o £1.279 miliwn yn 2024/25 i ddiffyg o £2.965 miliwn yn 2025/26, gyda 15 ysgol yn adrodd balansau diffyg. Er bod hyn yn is na'r diffyg cronnol a ragwelir o £4 miliwn erbyn diwedd mis Mawrth 2026, mae'r dirywiad o flwyddyn i flwyddyn yn parhau i fod yn sylweddol.

Mae'r Cyngor wedi gweithio gydag ysgolion i ddatblygu cynlluniau adfer diffyg, nodi effeithlonrwydd cynaliadwy a chryfhau monitro ariannol. Efallai bod y trefniadau hyn wedi cyfrannu at y sefyllfa tua £1 miliwn yn is na'r rhagweliad; fodd bynnag, mae angen adferiad pellach. Nid yw sawl ysgol yn gallu gosod cyllidebau cytbwys ar gyfer 2026/27, ac mae risg sylweddol o hyd y bydd balansau cyffredinol yn dirywio ymhellach erbyn mis Mawrth 2027. Bydd cynlluniau adfer yn parhau i fod yn destun craffu uwch swyddogion a monitro parhaus drwy'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.

Gwasanaeth Ieuenctid

Parhaodd Gwasanaeth Ieuenctid Blaenau Gwent i ddarparu cymorth cyffredinol, wedi'i dargedu ac arbenigol o ansawdd da i bobl ifanc 11–25 oed, gan eu helpu i ddatblygu sgiliau, gwella llesiant, cymryd rhan yn eu cymunedau a rheoli cyfnodau pontio allweddol. Yn ystod 2025/26, fe ymgysylltodd y gwasanaeth â 2,032 o aelodau, gan gyrraedd 19% o'r boblogaeth ifanc leol. Er bod aelodaeth wedi gostwng am bod dwy ganolfan ieuenctid wedi cael eu cau dros dro i'w hadnewyddu, cynyddodd cysylltiadau cyffredinol 22% i 29,917, ac ers hynny mae'r ddwy ganolfan wedi ailagor gyda chyfleusterau gwell.

Fe barhaodd pobl ifanc i fod yn ganolog i ddatblygu gwasanaethau, gydag adborth gan dros 300 o bobl ifanc yn llunio blaenoriaethau mewn perthynas â llesiant, sgiliau bywyd, cynhwysiant, cyfleoedd preswyl a mannau cymdeithasol diogel. Fe wnaeth gweithio mewn partneriaeth gryfhau'r ddarpariaeth hefyd, gan gynnwys cyfleoedd Cymraeg a chyfranogiad rhyngwladol trwy Gwpan y Byd Plant y Stryd ym Mecsico.

Fe barhaodd atal a chymorth wedi'i dargedu i fod yn gryfderau allweddol. Fe adolygwyd mwy na 190 o bobl ifanc trwy drefniadau adnabod yn gynnar, fe gysylltwyd â phob un o'r 61 o bobl ifanc nad oeddent yn anhysbys i wasanaethau i ddechrau, ac fe gamodd 97% ymlaen i addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant. Cyflawnodd y cynllun peilot Addysg Heblaw yn yr Ysgol ddeilliannau cadarnhaol hefyd, gan gefnogi 21 o bobl ifanc, gyda 95% yn dychwelyd i addysg brif ffrwd, presenoldeb cyfartalog o 90%, a llesiant gwell i 80% o'r cyfranogwyr.
Mae canran y rhai nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant yn 2.6% (16 o bobl ifanc), sy'n uwch na chyfartaledd Cymru o 2.1%, ac sy'n dangos yr angen i gynnal ymgysylltiad ar ôl ailagor canolfannau ieuenctid.

Gwasanaeth Addysg Gymunedol i Deithwyr Sipsi / Roma

Mae'r Gwasanaeth Addysg Gymunedol i Deithwyr Sipsi / Roma yn parhau i roi cymorth wedi'i dargedu i blant, pobl ifanc a theuluoedd, gan weithio gydag ysgolion, teuluoedd a'r Gwasanaeth Lles Addysg i gefnogi presenoldeb, dysgu a chynhwysiant. Gwellodd presenoldeb o 76.22% yn 2024/25 i 77.31% yn 2025/26, ac mae cymorth gyda llythrennedd wedi helpu llawer o ddysgwyr i wella eu sgiliau darllen a sillafu. Mae'r gwasanaeth hefyd yn rhoi cymorth mewn grwpiau bychain ac un-i-un wedi'i deilwra, gan gynnwys llythrennedd a dysgu galwedigaethol ar gyfer rhai dysgwyr o oedran uwchradd sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref. Mae Padlet Teithwyr Sipsi / Roma wedi cael ei ddatblygu hefyd i helpu ysgolion i ddeall diwylliant Teithwyr Sipsi / Roma yn well, hybu cynhwysiant a chryfhau ymarfer.

Glasbrint ar gyfer Twf

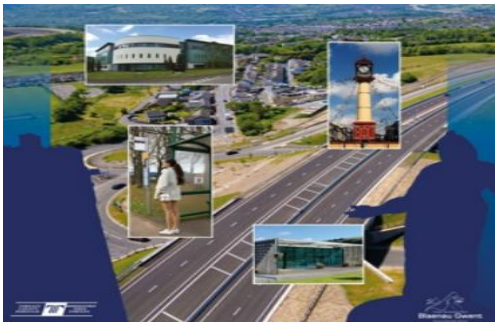

Mae'r Glasbrint ar y cyd ar gyfer Twf yn nodi dull hirdymor o gefnogi twf economaidd ledled Blaenau Gwent a Thorfaen trwy fuddsoddi mewn pobl, lleoedd a busnesau. Ei nod yw creu amodau gwell i fusnesau lleol, denu cyfleoedd newydd, cefnogi swyddi o ansawdd da, ac ymateb i heriau fel dwysedd swyddi isel, allgymudo, ac anghydraddoldebau iechyd a sgiliau.
Mae'r Glasbrint yn canolbwyntio ar bedwar maes: **Buddsoddi, Creu Lleoedd, Cynllunio ac Eiddo,** gan gwmpasu twf busnes, canol trefi, cysylltedd, sgiliau, tir ac adeiladau.

Rhoddodd y Pwyllgor Craffu ystyriaeth i'r Glasbrint ym mis Mawrth 2026 gan groesawu ei uchelgais a'i ffocws ar gynnwys pobl leol. Bydd ymgysylltu â'r cyhoedd, ymgynghori a chynllun cyflawni blynyddol yn dilyn i helpu i roi'r weledigaeth ar waith.

CDLl Newydd (CDLlN)

Ym mis Mawrth 2026, fe gytunodd y Cyngor i newid o baratoi ei CDLlN ei hun i ddatblygu cynllun ar y cyd gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen. Yn dilyn cymeradwyaeth y Gweinidog, tynnwyd y cynllun blaenorol yn ôl yn ffurfiol, a dechreuodd gwaith ar y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, gan gynnwys trefniadau llywodraethu, ymgynghori, data a phreifatrwydd. Mae'r ffocws bellach ar ddatblygu'r sylfaen dystiolaeth a'r trefniadau cyflawni, gan gynnwys Astudiaeth Twf Blaenau Gwent a system

ymgynghori ar y cyd. Mae cydweithio gyda Thorfaen bellach wedi ymwreiddio, gan ategu dull mwy cyson a hirdymor o gynllunio defnydd tir, tai, seilwaith a'r economi hyd at 2041.

Safle Peirianneg Gwerth Uchel (HiVE) (Cyfleuster Addysg Ôl-16 Uwch-Dechnolegol) Cyngor Blaenau Gwent – Prosiect Hwyluso STEM

Roedd agoriad swyddogol Canolfan STEM HiVE yn garreg filltir bwysig i addysg STEM ym Mlaenau Gwent. Yn ystod 2025/26, datblygodd fel canolfan leol sy'n cysylltu ysgolion, cyflogwyr a darparwyr addysg, gan helpu disgyblion i gael mynediad at brofiadau STEM o ansawdd da, cysylltiadau â chyflogwyr a llwybrau cliriach i brentisiaethau, addysg uwch, hyfforddiant a chyflogaeth. Bydd gwaith yn y dyfodol yn canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth o yrfaoedd STEM, cefnogi datblygiad athrawon a pharhau â gweithgarwch Cynghrair STEM.

Gwyddoniaeth, Technoleg, Peirianneg a Mathemateg (STEM)

Cymuned Ddysgu Ebwy Fawr yw'r campws uwchradd cyntaf ym Mlaenau Gwent i gael ei enwi'n Ysgol STEM y Flwyddyn. Mae'r wobr yn cydnabod ei gwaith i ehangu cyfleoedd STEM trwy ddysgu ymarferol, gweithgareddau â ffocws ar yrfaoedd a datblygu sgiliau. Mae STEM bellach wedi ymwreiddio ar draws bywyd yr ysgol, gyda chymorth gofod STEM pwrpasol, offer arbenigol ac ystod eang o weithgareddau a chlybiau, gyda mwy o ferched yn cymryd rhan nag erioed o'r blaen. Mae'r stori lawn i'w gweld yma.

Cynlluniau Creu Lleoedd

Fe wnaed cynnydd cadarnhaol o ran cyflawni cynlluniau creu lleoedd ar draws canol trefi Blaenau Gwent, gyda'r gwaith yn symud o gynllunio i gyflawni. Mae'r gweithgarwch wedi canolbwyntio ar wella adeiladau gwag ac adeiladau nas defnyddir ddigon fel y gellir eu defnyddio unwaith eto, gwella safleoedd allweddol a mannau cyhoeddus, cefnogi busnesau a digwyddiadau, a datblygu cyfleoedd adfywio tymor hwy.

- **Glynebwy**: mae'r cynnydd yn parhau ar Borth y Gogledd, gan gynnwys caffael a diwydrwydd dyladwy ar gyfer safleoedd allweddol, trefniadau dros dro ar gyfer y farchnad awyr agored, gwaith dichonoldeb yn Sgwâr yr Orsaf a chyfleoedd yn y dyfodol ar gyfer hen safle'r Ganolfan Ddinesig.
- **Tredegar**: mae opsiynau'n cael eu datblygu ar gyfer Canolfan Siopa Gwent yn dilyn ei chaffael gan y Cyngor, ochr yn ochr â'r gwaith sydd wedi ailddechrau i adfer hen Adeilad y Bwrdd Glo Cenedlaethol a gwelliannau ehangach yng nghanol y dref.
- **Brynmawr**: fe wnaeth yr Ŵyl Fwyd gyntaf gynyddu nifer yr ymwelwyr, mae gwelliannau i ffryntiad strydoedd a glanhau wedi gwella canol y dref, ac mae'r posibiliadau ar gyfer defnyddio hen Depo Stagecoach yn y dyfodol yn cael eu harchwilio.
- **Abertyleri**: mae hen Gapel y Drindod wedi cael ei wella fel y gellir ei ddefnyddio unwaith eto fel llyfrgell a chyfleuster addysg oedolion, gyda mwy o aelodau ac ymwelwyr, tra bo rhagor o brosiectau pellach yn mynd rhagddynt yn Llyfrgell Stryd y Castell, Sefydliad Abertyleri a thrwy'r Hwb i Dref Abertyleri a arweinir gan y gymuned.

Mae gweithgarwch ehangach yng nghanol y dref wedi bod o gymorth gydag adfywio hefyd, gan gynnwys £400,000 trwy'r rhaglen Trawsnewid Trefi, dros 40 o ddigwyddiadau yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, ymgyrchoedd siopa'n lleol, murluniau, teithiau a gweithgarwch stondinau dros dro. Mae Siarter Creu Lleoedd Cymru yn parhau i lywio dull gweithredu'r Cyngor, gyda gwyliau bwyd pellach yn yr arfaeth ar gyfer 2026/27. Bydd y Glasbrint ar gyfer Twf sy'n dod i'r amlwg yn darparu fframwaith

ehangach sy'n cysylltu adnewyddu canol trefi â thwf economaidd, sgiliau, trafnidiaeth, tai a seilwaith ledled Blaenau Gwent a Thorfaen.

Hwb i'r Trefi

Trwy weithgarwch y Fargen a Chenhadaeth 4, mae Hwb i'r Trefi'n dod â thrigolion, busnesau a thimau'r cyngor ynghyd i wella lleoedd lleol trwy weithredu a pherchnogaeth ar y cyd. Fe wnaeth y cynllun peilot cyntaf yn Somerset Street, Abertyleri, gyflwyno gwelliannau gweladwy i ganol y dref, a bydd gwersi a ddysgwyd o hyn yn cael eu defnyddio i estyn y model i leoliadau eraill yng nghanol trefi.

Cronfa Gymdogaeth Balchder Bro

Adnabuwyd Blaenau Gwent i gael hyd at £20 miliwn dros 10 mlynedd trwy Gronfa Gymdogaeth Balchder Bro Llywodraeth y DU. Yn dilyn cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Craffu a'r Cabinet ym mis Ionawr 2026, dewiswyd Dyffryn Sirhywi fel y maes blaenoriaeth, yn seiliedig ar dystiolaeth o'r angen ar sail amddifadedd, iechyd, cyflogaeth a diogelwch cymunedol.

Mae gwaith bellach yn canolbwyntio ar sefydlu'r sylfeini ar gyfer buddsoddiad hirdymor, a arweinir gan y gymuned, gan gynnwys penodi Cadeirydd Bwrdd annibynnol, datblygu trefniadau llywodraethu, recriwtio Bwrdd Cymdogaeth cynrychiadol a chomisiynu gweithgareddau cyfathrebu a marchnata i godi ymwybyddiaeth ac annog cyfranogiad ledled Tredegar a Dyffryn Sirhywi.

Bydd y Bwrdd a'r gweithgarwch ymgysylltu'n cefnogi ymgynghori a chyd-ddylunio cymunedol yn hydref 2026, gan sicrhau bod pobl leol yn helpu i lunio blaenoriaethau a'r cynllun buddsoddi yn y dyfodol. Mae themâu buddsoddi posibl yn cynnwys canol trefi, tai, treftadaeth, iechyd a llesiant, trafnidiaeth, diogelwch cymunedol, sgiliau, cyflogaeth a seilwaith cymunedol ehangach.

Cronfa Effaith Balchder Bro

Yn ogystal â'r Gronfa Gymdogaeth hirdymor, mae Blaenau Gwent wedi sicrhau £1.5 miliwn trwy'r Gronfa Effaith Balchder Bro i gyflawni gwelliannau gweladwy, cryfhau cymunedau a meithrin balchder lleol cyn y rhaglen fuddsoddi ehangach.

Bydd y cyllid yn ategu tri amcan allweddol:

1. Bwriedir cyflawni **Cymunedau Cryfach a Chapasiti Cymunedol** trwy raglen grantiau cymunedol GAVO, gan gefnogi prosiectau ar lawr gwlad, mentrau lleol a sefydliadau cymunedol i gryfhau llesiant, gwydnwch, cyfranogiad dinesig ac arweinyddiaeth leol.
2. Mae **Iechyd, Llesiant a Mannau Cymunedol** yn cynnwys buddsoddiad o £750,000 ym Mharc Lles Brynmawr i wella cyfleusterau chwarae a hamdden, cefnogi gweithgarwch corfforol a chreu mannau mwy cynhwysol i blant, pobl ifanc a theuluoedd.
3. Bydd **Trefi Ynghyd** yn cefnogi mentrau lleol yng nghanol trefi Brynmawr, y Blaenau a Nant-y-glo, gan annog cyfranogiad cymunedol, cydweithio a balchder bro.

Ar draws yr holl amcanion, bydd prosiectau'n cael eu llunio trwy ymgysylltu â thrigolion, partneriaid, aelodau etholedig a chynrychiolwyr cymunedau i sicrhau bod buddsoddiad yn cael ei arwain gan dystiolaeth, yn cael ei gefnogi'n lleol ac yn cyd-fynd â blaenoriaethau adfywio a datblygu cymunedol ehangach.

Y Gronfa Ffyniant Gyffredin

Yn dilyn diwedd rhaglen Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU, mae'r Cyngor yn adolygu effaith prosiectau, gan gasglu gwersi i'w dysgu ac ystyried sut y gall cymorth cyflogadwyedd a sgiliau yn y dyfodol gyd-fynd ag anghenion lleol a chyfleoedd cyllido newydd. Er bod rhaglenni fel Trailblazer a buddsoddiad posibl trwy'r Gronfa Twf Lleol yn cynnig cyfleoedd, nid ydynt yn disodli gweithgarwch y Gronfa Ffyniant Gyffredin flaenorol yn llawn. Mae'r ffocws felly ar reoli'r

broses bontio'n ofalus, adnabod bylchau, gweithio gyda phartneriaid i gynnal cymorth hygyrch, a datblygu dull tymor hwy o ymdrin â chyflogadwyedd a thwf sgiliau ledled Blaenau Gwent.

Y Fargen a Chenhadaeth 4 - Gwaith Celf a Murluniau Cyhoeddus

Mae murluniau a luniwyd gan gymunedau'n helpu i ddod â hunaniaeth, hanes a balchder lleol i fannau cyhoeddus ledled Glynebwy, Brynmawr, Tredegar a'r Blaenau. A hwythau'n cael eu dylunio gyda thrigolion a grwpiau lleol, maent yn cefnogi balchder, ymdeimlad o berthyn, cysylltiad ac uchelgeisiau creu lleoedd ehangach, gyda rhagor o ddylunio dan arweiniad y gymuned yn yr arfaeth ar gyfer lleoliadau yn y dyfodol.

Rhaglen Brentisiaethau Anelu'n Uchel

Parhaodd y Rhaglen Anelu'n Uchel i gynorthwyo pobl leol i gael cyflogaeth a hyfforddiant gan hefyd helpu'r Cyngor a chyflogwyr lleol i ddatblygu sgiliau mewn meysydd gwasanaeth a sectorau allweddol. Fe fwriwyd ymlaen â phrentisiaethau newydd mewn meysydd gan gynnwys trwyddedu, mecaneg cerbydau nwyddau trwm, gweinyddu busnes, gwaith coed, gofal a gwasanaethau cefn gwlad. Ers iddi ddechrau, mae Anelu'n Uchel wedi cefnogi dros 200 o brentisiaid lleol, gyda 150 arall wedi'u cefnogi trwy raglenni partneriaeth cysylltiedig. Yn 2025/26 fe ddathlodd ei 10fed flwyddyn ac fe gefnogodd 15 o brentisiaid mewnol a 40 o brentisiaid allanol ar draws gweithgynhyrchu a pheirianneg. Cafodd y rhaglen gydnabyddiaeth genedlaethol pan enillodd y Rhaglen Prentisiaethau a Rennir y Wobr Cydweithio a Phartneriaeth yng Ngwobrau IESA gyda Merthyr Tudful.

Rhaglen Trailblazer

Mae'r Rhaglen Trailblazer yn cynorthwyo trigolion economaidd anweithgar i symud yn agosach at waith trwy gymorth wedi'i bersonoli i bobl sy'n wynebu rhwystrau fel anabledd, cyflyrau iechyd, cyfrifoldebau gofalu neu hyder isel. Yn ystod 2025/26, parhaodd i gynorthwyo cyfranogwyr i gael cyfleoedd cyflogaeth, sgiliau a hyfforddiant, gyda model Blaenau Gwent yn cael ei gydnabod yn genedlaethol ac yn cael ei amlygu fel arfer da.

Ers ei lansio, mae'r rhaglen wedi cynorthwyo 240 o gyfranogwyr gyda llesiant meddyliol a chorfforol; 52 i ymuno â grwpiau cymunedol; 71 gyda sgiliau bywyd; 28 i ennill cymwysterau; 45 i wirfoddoli; 18 i gael profiad gwaith; ac 11 i gael treialon gwaith â thâl. Bydd cyflawni yn y dyfodol yn cael ei gryfhau trwy'r system Access Elemental, gan wella monitro a thracio deilliannau cyfranogwyr.

(Llun: Yr Athro Isabel Oliver, prif swyddog meddygol yn ymweld â gweithgarwch Trailblazer)

Eiddo ac Asedau'r Cyngor

Bydd y Cyngor yn parhau i ddefnyddio'i asedau corfforaethol sy'n weddill yn y modd mwyaf effeithlon posibl, gan gynnwys y Swyddfa Gyffredinol, y Ganolfan Ynni, ViTCC a Chanolfan Blant Integredig y Blaenau, gan barhau i ddatblygu ei fodel gweithio hybrid i gefnogi'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a Strategaeth y Gweithlu.

Bydd y Cyngor hefyd yn parhau i reoli ei asedau diwydiannol i gefnogi busnesau lleol, cyflogaeth a thwf economaidd ehangach. Bydd y timau Busnes ac Arloesi, Ystadau a Gwasanaethau Technegol yn cydweithio i wella'r asedau hyn, cynyddu meddiannaeth a gwneud y defnydd gorau o'r gofod sydd ar gael.

Mae Strategaeth Eiddo newydd yn cael ei datblygu i sicrhau bod penderfyniadau ynglŷn ag eiddo'n cyd-fynd â blaenoriaethau'r Cyngor a phennu targedau perfformiad blynyddol trwy'r Cynllun Rheoli

Asedau. Mae Grŵp Rheoli Eiddo ac Asedau Corfforaethol wedi cael ei sefydlu hefyd i adolygu anghenion o ran swyddfeydd, statws adeiladau, cyfleoedd arbed costau a defnydd cymunedol o adeiladau, gan gynnwys prydlesi tymor hwy a Throsglwyddo Asedau Cymunedol.

Bydd y ffocws yn y dyfodol ar gefnogi grwpiau cymunedol trwy'r broses Trosglwyddo Asedau Cymunedol i ategu cynaliadwyedd hirdymor. Mae Cynllun Rheoli Asedau Strategol drafft yn cael ei baratoi i'w ystyried, gan gynnwys cynlluniau i adolygu a chryfhau polisi a monitro lle mae Trosglwyddo Asedau Cymunedol yn y cwestiwn.

Portffolio Diwydiannol

Mae portffolio diwydiannol y Cyngor yn darparu amrywiaeth o leoliadau gweithio i gynorthwyo busnesau i ddechrau, tyfu a buddsoddi ym Mlaenau Gwent. Mae hyn yn cynnwys lleoedd cydweithio a swyddfeydd, unedau dechreuol bychain ac adeiladau diwydiannol mwy, gydag unedau sydd ar gael yn cael eu hyrwyddo trwy Hyb Busnes Blaenau Gwent a'r farchnad fasnachol ehangach.

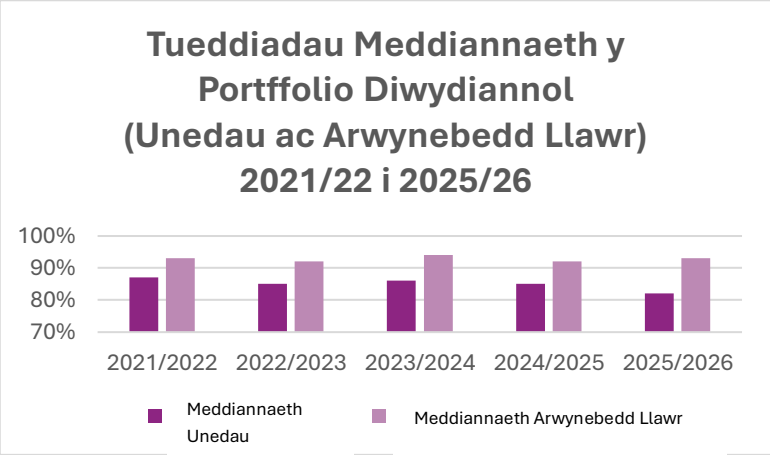

Yn 2025/26, roedd y portffolio yn cynnwys 15 ystâd ddiwydiannol a 193 o unedau gosodadwy, a'r rheiny'n cartrefu 114 o fusnesau ac yn cefnogi mwy na 800 o swyddi. Fe barhaodd meddiannaeth i fod yn gryf, gydag 83% o'r unedau wedi'u meddiannu a 92% o'r arwynebedd llawr wedi'i gosod, gan ddangos galw parhaus am unedau diwydiannol mwy.
Sicrhawyd cyllid allanol hefyd i adnewyddu unedau gwag a chyflawni gwaith gwella ehangach, gan gynnwys uwchraddio toeau a chladin o 2026/27. Bydd hyn o gymorth i ailddechrau defnyddio mwy o unedau, gwella ansawdd a chynaliadwyedd safleoedd cyflogaeth, a chadw busnesau, buddsoddi ynddynt a hybu eu twf yn y dyfodol.

Heriau a Chamau Gweithredu Allweddol ar gyfer 2026/27

- **Cryfhau adferiad ariannol a gwella presenoldeb ar draws ysgolion**, gyda chamau gweithredu wedi'u targedu i leihau'r diffyg o £2.965 miliwn ar draws 15 ysgol a gwella presenoldeb tuag at y targedau cynradd o 93% ac uwchradd o 91%.
- **Cryfhau cymorth i blant sy'n derbyn gofal i wella sefydlogrwydd mewn ysgolion**, gan ganolbwyntio ar leihau symudiadau rhwng ysgol nad ydynt yn rhan o brosesau pontio arferol a monitro'r cynnydd mewn lleoliadau ysgol arbennig.
- **Cynnal cymorth hygyrch ar gyfer cyflogadwyedd a chynnydd ieuenctid**, yn dilyn diwedd gweithgarwch y Gronfa Ffyniant Gyffredin, i leihau cyfradd y rhai nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant o 2.6% a chynnal ymgysylltiad ieuenctid.
- **Dechrau cyflawni cynlluniau ar gyfer adfywio, eiddo ac unedau busnes**, gan gynnwys y Glasbrint ar gyfer Twf, y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd a chynlluniau asedau, gan hefyd wella'r defnydd o unedau diwydiannol a chynyddu meddiannaeth o'r gyfradd bresennol o 83%.
- **Trosglwyddiadau Asedau Cymunedol**, gwaith i'w wneud i weithio'n fwy cydweithredol ar draws ardaloedd gwasanaeth Blaenau Gwent a hefyd gyda Chyngor Torfaen.